

Öppet brev till Sveriges regering

Okunskap, populism och mediala schabloner har allt för länge präglat den offentliga debatten om fritidsgårdar. Är de bara ett missriktat försök att förebygga brott eller är de en viktig resurs för alla ungas meningsfulla fritid? Alla har sitt svar redo att torgföras.

Som om "fritidsgården" vore ett klart avgränsat koncept med tydliga mål och samma funktion i vårt gemensamma samhällsbygge??? Den som är det minsta insatt i frågan vet att så inte är fallet. Ungas tillgång till en meningsfull fritid är idag helt beroende på var i landet de bor. En fritidsgård kan vara en sliten källarlokal där man sysselsätter stökiga killar med biljard och pingis i hopp om att de inte ska ställa till oreda på gator och torg. Men det kan lika väl vara en modernt utformad, livaktig mötesplats där olika grupper av unga möts, tillsammans formar verksamheten och på så sätt lär sig nya saker och utvecklas både personligen och socialt. Två vitt skilda verksamheter med två vitt skilda resultat avseende såväl meningsfullhet som förebyggandet av brott.

Så det man i stället borde debattera är: Vad vill vi med fritidsgårdarna, vad krävs för att de ska lyckas och står verkligen meningsfull fritid i motsats till ett effektivt brottsförebyggande arbete? Denna fråga ställdes också, åtminstone indirekt, av den förra regeringen när man i juni 2022 tillsatte en utredning med uppdraget att "inhämta kunskap om och analysera den öppna fritidsverksamheten för ungdomar med syftet att identifiera hur den kan utvecklas för att bli en mer tillgänglig och jämlik verksamhet med hög kvalitet." samt att, i kombination med detta, "särskilt analysera om den öppna fritidsverksamheten för ungdomar kan inkluderas i det övergripande brotts- och våldsförebyggande arbetet".

Utredning var, mot bakgrund av ovanstående, länge efterlängtd och tveklöst behövd. Trots detta valde den nuvarande regeringen att avsluta densamma. Vi som arbetar i sektorn blev naturligtvis både ledsna och upprörda. Vi blev också förvånade. Det gränslösa skjutandet och rekryteringen av ungdomar till kriminella gäng står ju högt på den politiska dagordningen och inte kunde väl brottsförebyggande arbete *bara* handla om hårdare lagar, fler poliser och längre straff ...

Men även om det ibland kan verka så, så tror vi att nedläggningen i grunden inte beror på detta utan i stället hänger samman med samma schablonbilder som präglat den offentliga debatten. Man kunde från regeringens sida helt enkelt inte föreställa sig ett utredningsresultat som på ett realistiskt sätt skulle kunna bidra till att motverka de problem som samhället uppenbarligen står inför.

Vi tror att vi alla i grunden vill bidra till ett bättre och tryggare samhälle och att vi alla inser att det krävs helhetssyn och en mängd olika typer av åtgärder för att en långsiktigt hållbar utveckling ska komma till stånd. Vi tror så för att vi måste och för att det är vårt ansvar att på ett konstruktivt sätt bidra till denna utveckling.

Sveriges fritids- och kulturchefsörening har därför valt att ta vid där den tidigare utredningen slutade och föra denna i hamn. Vi har utgått från det material som hann tas fram innan den statliga utredningen lades ner och vidareutvecklat och fördjupat detta. Vägledande i arbetet har också varit de dokument avseende öppen fritidsverksamhet för unga som under senare

är antagits på europeisk nivå och som såväl regeringen som representanter för SKR ställt sig bakom. Centralt har även varit dokumentet Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet som lanserades 2019 och som har ett brett stöd, såväl inom sektorn som på europeisk nivå.

Det vår utredning framför allt visar är att de motsättningar som präglar debatten har sitt ursprung i förenklingar och förlegade traditioner. Valet står inte mellan 'killar i riskzon' och 'alla unga', eller mellan 'meningsfull fritid' och 'förebygga brott'. Tvärt om visar utredningen att en av de saker som krävs av och karakteriserar en kvalitativ verksamhet som når många olika unga är just ett aktivt vålds- och brottsförebyggande arbete.

Utredningen visar även att en kvalitativ och brottsförebyggande fritidsgårdsverksamhet förutsätter att denna:

- Arbetar aktivt uppsökande och inkluderar olika grupper av unga
- Bygger sina aktiviteter på ungas aktiva engagemang och ansvarstagande
- Har ett, till såväl innehåll som form, varierat utbud
- Stöttar och synliggör ungas informella och icke-formella lärande
- Erbjuder en ändamålsenlig och god offentlig miljö
- Har en fungerande dokumentation och uppföljning

Utifrån dessa slutsatser föreslår vi ett antal åtgärder som på ett mycket konkret sätt skulle bidra till att stärka verksamheten. Bland dessa märks:

- Att dokumentet Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet lyfts i den nationella ungdomspolitiken som centralt för utvecklingen av en kvalitativ öppen fritidsverksamhet för ungdomar.
- Att det genomförs en grundlig kartläggning av hur kommunalt finansierad öppen fritidsverksamhet för ungdomar står sig mot dessa principer och riktlinjer.
- Att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, får i uppdrag att stödja kommunerna utifrån i kartläggningen identifierade behov.
- Att regeringen tillsätter en utredning med syfte att undersöka hur en specialinriktad utbildning för personal i öppen fritidsverksamhet för ungdomar skulle kunna etableras samt vad denna skulle innehålla.

Vi har idag sänt utredningen till regeringen. Vår förhoppning är inte en fortsatt medial debatt utan att vår utredning blir starten på en konkret och lösningsfokuserad diskussion kring hur våra tankar och förslag kan omsättas i konkret handling. Vi ser fram emot er inbjudan.

Mia Wallengren, ordförande Sveriges fritids- och kulturchefs förening
Jonas Agdur, utredare

